

československé restaurátorské školy – kterýžto terminus, jak připomněl jeden z příspěvků, Ivo Hlobil v roce 1982 natrvalo zakotvil v dějepisu umění – a v neposlední řadě teorie zámeckých a hradních interiérových expozic. Konference neopominula ani Hlobilovu práci historiografickou, v níž se věnoval především osobnosti Aloise Riegla a jeho českých žáků Maxe Dvořáka, Vojtěcha Birnbauma a Vincence Kramáře. Historiografii dějin umění přitom obohatilo zejména jeho zdůraznění dichotomie mezi rieglovským anti-estetismem a anti-subjektivismem a opačnými postoji Maxe Dvořáka, jež se později promítla i do dvou základních tendencí v podobě analytické a syntetické památkové péče.

Navzdory názvu jeho nejúspěšnější publikace ukázala konference Hlobila jako nekonzervativního památkáře. Nejenže se zásadně nestavěl proti intervencím současné architektury do historického kontextu – byť přitom zdůrazňoval právě hledisko dvořákovského estetismu a „vyšší architektonické jednoty“. Zároveň jako přesvědčený demokrat věřil v konsenzus památkové péče a názoru veřejnosti, což se projevovalo v Hlobilově ve své době překvapivé obhajobě „dvoukolejnosti“ památkové péče, ale i například v legitimizaci snah o obnovení mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze, jež předpověděl již v roce 1989.

Atraktivitu konference na počest Ivo Hlobila potvrdila i vydatná účast posluchačů, kteří zcela zaplnili oba konferenční sály. Všechny příspěvky se vyznačovaly vysokou odbornou kvalitou a dlužno též vyzdvihnout precizní organizaci, která dbala na přesné dodržování patnáctiminutových časových limitů. Kolokvium proběhlo v neformální, takřka přátelské atmosféře, v níž nechyběl prostor pro dojetí i humor. Jen těžko si lze představit důstojnější poctu profesorovi Ivo Hlobilovi, než jakou mu složila únorová konference.

Mgr. Milan KUDYN
NPÚ, Generální ředitelství v Praze
kudyn.milan@npu.cz

11. výjezdní zasedání archeologů Národního památkového ústavu

S roční pauzou způsobenou složitou epidemiologickou situací proběhlo 15. června 2021 jedenácté výjezdní zasedání archeologů Národního památkového ústavu. Každým rokem pořádá tuto výroční událost některé z územních odborných pracovišť NPÚ (dále jen ÚOP), v roce 2021 se tohoto úkolu úspěšně zhostilo pražské ÚOP a poskytlo archeologům prostory svého detašovaného pracoviště, úložiště archeologických nálezů v Praze-Bohnicích a přilehlou zahradu. Na organizaci se podílel také Odbor archeologie Generálního ředitelství NPÚ.¹ Zasedání bylo i vzhledem k delší pauze nabitě informacemi o uplynulých akcích i plány do budoucna, debatami a polemikami.

Úvodní slovo pronesla Jana Michalčáková, náměstkyně pro památkovou péči NPÚ, která se zabývala zejména chystanou koncepcí odboru archeologie v rámci celkového koncepčního materiálu působení NPÚ pro další období. Dotkla se zejména základních okruhů problémů, jako je hospodaření s archeologickými nálezy a prostředky alokovanými v rozpočtu na provádění archeologických výzkumů. Poté účastníci zasedání uvítali vedoucí odboru archeologie generálního ředitelství NPÚ Jan Pařez, který další jednání moderoval a představil nové kolegy v řadách archeologů, Janu Řehouňkovou (ÚOP Pardubice) a Romana Brejchu (ÚOP Ústí nad Labem).

Stav naplnění cílů staré koncepce NPÚ (2016–2021) pro obor archeologie – archeologický památkový fond – shrnul Jaroslav Podliska a Martin Tomášek. Konstatovali, že mimo jiné vznikly dva významné regionální depozitáře pro archeologické nálezy a obor archeologie v NPÚ se obecně snažil reagovat na aktuální výzvy, např. v souvislosti s vývojem v legislativní oblasti. Řada cílů však zůstala nenaplněna a zůstává aktuální i pro další období. Ohledně plánů do budoucna bylo konstatováno, že je důležité prostřednictvím nové koncepce přesněji definovat priority oboru archeologie a jeho roli při výkonu statutární činnosti NPÚ, včetně pečlivé analýzy silných a slabých stránek v oblastech, kde vidíme zejména prostor pro další rozvoj. Opakovanou otázkou zůstává personální disproporce mezi jednotlivými pracovišti NPÚ. Vyzdvíženy byly metodické dny, archeologické dílny a nastavení a průběžné plnění měřitelných cílů nové koncepce. Je třeba precizovat a obhajovat principy preventivní památkové

archeologie v památkové péči a jako obor se hlásit k používání moderních archeologických metod. Tyto metody se musí stát standardem práce archeologů za plné podpory NPÚ.

Jan Pařez dále představil aktuální stav problematiky integrovaného systému o archeologických datech (ISAD). V případě Státního archeologického seznamu ČR (SAS ČR) je vzhledem ke končící podpoře stávajícího systému důležité zvážit, zda bude při jeho dalším rozvoji preferována varianta integrace do Památkového katalogu (PK), či upřednostněno budování samostatného systému. J. Pařez informoval také o tom, že odbor archeologie GnŘ vytvořil společně s odborem IT analýzu problematiky Ústřední evidence oznámení (ÚEvO), další realizované analýzy se týkají budoucího systému evidence archeologických nálezů (EAN).

Jaroslav Podliska doplnil téma budování úložišť archeologických nálezů (depozitářů), když zdůraznil snahy pražského pracoviště, trvající už 11 let, zajistit nové úložiště archeologických nálezů, pocházejících z jeho terénní činnosti. Možným budoucím řešením je plán výstavby archeologického depozitáře NPÚ v areálu SZ v Ratibořicích. Představil i jeho první architektonické návrhy. Zdůraznil, že realizovaný depozitář může plnit některé centrální funkce a nabídnout potřebné zázemí také dalším ÚOP. Zmínil, že ve fázi těsně před realizací je také rozšíření depozitáře v Olomouci. I oblast ukládání archeologických nálezů a jejich řádná správa vyžadují strategii a strategická rozhodnutí, např. v návaznosti na standardy péče o sbírkové předměty archeologické povahy zapsané do Centrální evidence sbírek.

V diskusi zazněla výzva k zintenzivnění spolupráce se zahraničními institucemi a kolegy. Zmíněna byla nezastupitelná role SAS ČR pro práci archeologů NPÚ, a dále diskutována možnost integrace do stávajících systémů (PK). Následovala rozprava o dalších archeologických systémech. Závěr setkání byl věnován řešení agendy evidence archeologické terénní činnosti v NPÚ a vkládání informací o archeologických výzkumech NPÚ do informačních systémů archeologických ústavů AV ČR (Archeologická mapa České republiky), ke kterým

■ Poznámky

1 Proběhlo 11. výjezdní zasedání archeologů NPÚ, viz <https://www.npu.cz/cs/npu-a-pamatkova-pece/npu-jako-institute/zpravy/75003-probehlo-11-vyjezdni-zasedani-archeologu-npu>, vyhledáno 7. 9. 2022.



NPÚ přistoupil na základě smlouvy s nimi v roce 2018.

Pavla Popelářová shrnula historii řešení problému základní evidence archeologických nálezů (EAN; v souvislosti s hlavním úkolem č. 13 pro rok 2021) v NPÚ a novinky v projektu EAN a podala informace z jednotlivých pracovišť. Předestřela témata, která jsou v současné době řešena, a shrnula stav jejich naplnění. Na tento příspěvek navázala Jana Kalferstová, která se významnou měrou podílela na vzniku metodických a řídicích materiálů, týkajících se evidence, uložení a kontroly stavu archeologických nálezů v NPÚ.

Lenka Militká shrnula úkoly, vyplývající z hlavního úkolu č. 15 pro rok 2021, tedy *Monitoring stavu, prevence a ochrana památkového fondu v lesním prostředí v návaznosti na probíhající projekt NAKI*, a sumarizovala dosavadní postup – především komunikaci s Lesy ČR a spolupráci s Agenturou ochrany přírody a krajiny (AOPK) a Národním parkem Šumava. Informovala o sepsání článku pro časopis Šumava. V mimořádných případech je u poškozených kulturních památek nutné hledat finanční možnosti a bylo by vhodné dočasné posílení personálního stavu vybraných ÚOP za účelem terénního monitoringu stavu lokalit. Zapojení NPÚ do projektů vlastníků a hospodářů lesů (např. *Program Lesy 2020*, řešení značení archeologických památek v lesích), v současné době se v užší pracovní skupině řeší otázka značení archeologické památkové péče v lesním prostředí.

Jan Pařez podal přehled nově zaváděných pravidel pro poskytování prostředků na zachráně archeologické výzkumy z rozpočtu NPÚ a přehledovou zprávu za loňský rok. Konstatoval, že nejvíce finančních prostředků bylo směřováno na akce související s obnovou objektů ve správě NPÚ. Připomněl, že prioritou je jednoznačně zajištění archeologických výzku-

mů, směřujících ke kvalitní přípravě akcí obnovy na objektech NPÚ. Uvedl, že archeologické pracoviště GnŘ připraví v této věci jednotně strukturovanou žádost o finanční podporu z prostředků alokovaných na archeologické výzkumy v rozpočtu NPÚ, a to dle variant možností jejich čerpání. Obecně je kladen důraz na transparentnost a kontrolovatelnost přidělení prostředků na konkrétní akci a na rychlé zapojení jejich výsledků do památkové praxe.

Dalším tématem byla prezentace oboru archeologie na sociálních sítích. Opět zazněla nutnost změnit optiku archeologie na webu NPÚ a v každém případě klást důraz především na prevenci, a to jak na webových stránkách celého NPÚ, tak i u jednotlivých ÚOP.

Na závěr zazněla také informace od vědecké tajemnice J. Balcarové: v letech 2021–2023 se v NPÚ v rámci DKRVO bude připravovat projekt popularizace vědy a výzkumu NPÚ.

Pravidelné setkávání archeologů působících na jednotlivých pracovištích NPÚ je možná nejvýznamnější platformou pro přímou diskusi řady základních témat, která se prolínají naší činností. Skutečnost, že v rámci organizační struktury NPÚ patří archeologové do různých organizačních složek, roli takového setkání jen zvýrazňuje. Ukázalo se to i na tomto setkání. Jeho výsledkem bude nepochybně minimálně kvalitnější definování úkolů do příštího období, a to zejména s ohledem na předvídatelnost a kontrolovatelnost plánovaných výstupů.

Mgr. Ing. Stanislava KUČOVÁ
NPÚ, Generální ředitelství v Praze
kucova.stanislava@npu.cz

Mgr. Martin TOMÁŠEK, Ph.D.
NPÚ, Generální ředitelství v Praze
tomasek.martin@npu.cz

Zora Dvořáková (1934–2022)

V sobotu 26. února 2022 odešla historička a spisovatelka PhDr. Zora Dvořáková, CSc. Ačkoliv byla v době po sametové revoluci známá zejména svými díly o protikomunistickém odboji či působením v obnoveném Slánském obzoru, dříve pracovala rovněž v oblasti památkové péče.

Narodila se v Kladně 15. prosince 1934. Její otec pracoval jako vedoucí sekretář YMCA. Po komunistickém únorovém převratu v roce 1948 se kvůli tomu rodina brzy ocitla v problémech a dvakrát dokonce byla v Kladně vystěhovávána. Po maturitě roku 1953 složila přijímací zkoušky na obor historie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, k vlastnímu studiu však byla z kádrových důvodů přijata až na počtvrté a mezitím pracovala jako učitelka v Březně u Chomutova. Univerzitní studia úspěšně dokončila v roce 1961 a nastoupila do středočeského pracoviště Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody. Zde se podílela na přípravě expozic, např. v Památníku Karla Čapka ve Strži či na zámku v Konopišti. Počátkem 60. let se též vdala za Václava Dvořáka (1921–1998). Politické uvolnění roku 1968 Dvořákové přineslo možnost pracovat jako odborná zástupkyně ředitele, ačkoliv nebyly tajemstvím její protikomunistické postoje. Následná normalizace však situaci změnila a v roce 1971 byla Dvořáková vyhozena jako politicky nespolehlivá. Díky úspěšnému soudnímu sporu však byla výpověď změněna na formu dohody, a Dvořáková tak mohla nadále pracovat a publikovat.

Díky svým profesním kontaktům získala místo v národním podniku Výstavnictví a začala se také výrazně věnovat psaní literatury faktu. Soukromě se však zabývala rovněž tématy mäsarykovskými, sokolskými a politickou situací v Československu 50. let. Tento soustavný zájem zúročila v letech po sametové revoluci, kdy publikovala řadu prací k těmto tématům. Zároveň byla činná také v Konfederaci politických vězňů, v Klubu Milady Horákové či ve Společnosti Edvarda Beneše. Účastnila se však také regionálních aktivit, kde spolupracovala se společností PATRIA jako dlouholetá vedoucí redakční rady obnoveného Slánského obzoru. Byla též autorkou prozaických děl a amatérskou sochařkou.